

GLEDALIŠKI LIST

XIX

XX

1
9
4
1

1
9
4
2

O P E R A

12 CH. GOUNOD: FAUST

CH. GOUNOD:

Faust

Opera v petih dejanjih, po Goetheju napisala J. Barbier in M. Carré.

Dirigent: D. Žebre.

Režiser: C. Debevec.

Osebe:

Faust	J. Franci
Mefisto	B. Popov
Margareta	K. Vidalijska
Valentin, njen brat	V. Janko
Marta, njena sosedka	M. Kogejska
Siebel, študent	M. Polajnska
Wagner	M. Dolničar

Valburgina noč. Solo partije plešejo: G. Bravničarska, M. Remšarska, F. Čarman, D. Pogačar, S. Japljiva, A. Brčarska. Sodeluje ves baletni zbor.

Dijaki, vojaki, meščani in meščanke. Peklenske prikazni.
Godi se v začetku 16. stoletja.

Vodja zbora: R. Simoniti.

Koreograf: ing. P. Golovin.

Cena »Gledališkega lista« Lit 2.—

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1941-XIX/42-XX

OPERA

ŠTEV. 12

CH. GOUNOD:

FAUST

PREMIERA 15. MARCA 1942-XX

Vilko Ukmar:

Gounodov „Faust“

Veličini, kot jo je postavil in zapustil človeštvu Goethe s svojim »Faustom«, kjer je z nenavadno večjo roko odstrl zastor izpred človeške duše ter razsvetlil do globokega spoznanja njen obraz, Gounod v svoji »Margareti« gotovo ni dorasel. Pa saj se je Gounod v tej svoji umetnini že načelno zelo odmaknil od Goetheja. Dočim je hotel Goethe v svojem »Faustu« zgostiti v umetniško podobo vse svoje spoznanje o bistvu človeške narave in prestaviti njeno nevidno notranje dogajanje v čutom dostopno umetniško podobo, je zamikala Gounoda ob tem vsestransko razgibanem Goethejevem delu predvsem pesniško prekrasno izpeljana zgodba Margaretine tragične ljubezni. Zato je izluščil iz Goethejevega »Fausta« prav to zgodbo in zlobnega duha njene nesreče in si jo obenem z odlomki najlepše ljubavne poezije postavil za osnovo svoji operni tvorbi. Zato je Gounodova »Margareta« — šele pozneje prekrščena v »Fausta« — umetnina s svojim prav posebnim značajem in s svojevrstno umetniško učinkovitostjo.

Charles Gounod je v vsem svojem umetniškem delu pravi Francoz, pa obenem čistokrvni romantik. Njegov ljubeznivi in prisrčni značaj, ki se je znal z vso resnobo okleniti tudi površnejših, sentimentalnih doživetij, je bil vedno kaŕipot tudi vsemu glasbenemu

in sploh umetniškemu oblikovanju. Manjša prvobitnost si je znala poiskati nadomestila v zvestobi do lepega in dobrega glasbenega izročila, ki ga je Gounod sprejemal predvsem od svojih francoskih vzorov, pa se je le posredno oprijel tudi zgledov pri sosedih. Ob vsem tem pa je ostala največja značilnost v tem, da je vodila vse to umetniško delo globoka, v odenke razgibana, včasih skoro otroško naivna, pa vendar vselej pristna in nikdar hlinjena čustvenost. Iz takih duševnih in duhovnih tal je zrastle »Margareta«.

Bogata in romantično nasičena snov Goethejevega »Fausta«, ki je tudi v površnejših plasteh polna močne učinkovitosti, je umevno navdušila francoskega romantičnega glasbenika, da si jo je prisvojil, pa jo je po svoje umetniško preoblikoval. Iz te prevzete snovi je ustvaril pristno francosko »grande-opera«, ki je v vsem zadostila predvsem francoskemu okusu: scena polna razkošja, dejanje razgibano v nasprotjih naravnih in nadnaravnih dogodkov in prepređeno z najrazličnejšimi razpoloženji, glasba pa mehka in sočna, le deloma silovita in pri tem natrpana s čustvenim utripanjem.

Ta glasba je umetnost svoje vrste. Ustvarjena je iz nekega posebnega duhovnega utripanja, ki bi ga mogli vsaj približno označiti s pojmi: občutljivost, mehkoča, sočutje, prisrčnost, otroškost, odkritost, čarobnost, pobožnost, plahost in — uspehaželjnost. Iz mešanice vseh teh notranjih doživljanj se je izvila celotna glasbena podoba, ki pa je vsekakor mnogo več vredna, kot bi na prvi hip človek presodil. Kajti v njej se je utelesil čisti glasbeni duh s svojo plemenito urejenostjo in zato je ne glede na svojo posebno lastnost ta glasba prava umetnost. V njej je zajet čisti tok življenja, v njej je verni odsev prirodnega gibanja in presnavljanja. Ta glasba živi, v njej se človeško srce neposredno izpeva in to je njena vrednost, ki osvaja.

In kakor v vsem tem glasbenem izrazu vedno rada prevladuje ena sama melodija, ki jo nosijo mehko med seboj povezane harmonije v lepem ritmičnem ravnovesju, je ta melodija najraje tudi glavni nosilec duhovnega izražanja. Tako se v različnih pisanih spevih, ki so kot stebri-nosilci cele dramatične zgradbe, povezani med seboj z bolj ali manj recitativno izrazno glasbeno snovjo, odigrava pred dojemalcem ta lepa žaloigra od Faustovih spevov,

ki se sprožijo od razdvojenosti in obupa v vrisk mladostne slasti in razposajenosti, pa onemijo ob prežalostni usodi nedolžne Margarete, — od zabljevih, zbadljivih in zavedljivih Mefistovih melodij pa do Margaretinih spevov, ki se iz daljne, občečloveške in nordijske otožne pesmi o »kralju iz Thule« plaho utrnejo, se razvijejo v najlepšo sanjavo ljubavnih hrepenenj in se lomijo skozi razočar-

K. Vidaličeva kot Margareta

ranje in obup do predsmrtne groze, dokler se ne umire v široki in silni molitvi, ki se v svoji neizmerni moči kot krik skrušenega dekleta razlegajo prav v veselje in postanejo kažipot čez prag smrti v odrešilni mir.

Ko je pisal Gounod to svojo opero, je mnogo in pristno dočutil. In ko je vse to v tonih pripovedoval, mu jih je narekovalo srce brez hlimbe in brez namišljenosti. — In v tem je tako trajna učinkovitost Gounodovega »Fausta«.

Gounod

Charles Francois Gounod se je rodil 15. junija 1818. leta v Parizu. Njegova mati, ki je bila sama odlična pianistka, je svojega sina že v zgodnji mladosti uvedla v glasbeno umetnost. Leta 1836. je Gounod vstopil v pariški konservatorij, kjer so bili njegovi učitelji Halévy, Paer in Lesueur. Tri leta pozneje (1839) je dobil rimsko nagrado. Po triletnem bivanju v Italiji in Nemčiji je prevzel doma mesto organista. Kot komponist se je sprva bavil s komponiranjem pretežno cerkvene glasbe. Hotel se je tudi posvetiti duhovniškemu poklicu, a je to misel končno opustil. Leta 1852. je prevzel vodstvo pariškega »Orpheuma«. Njegovo prvo odrsko delo »Sappho«, ki je bilo uprizorjeno 16. aprila 1851 v pariški Veliki operi, ni doseglo uspeha, kakor tudi ne njegovi naslednji dve. Trajni svetovni uspeh je Gounod dosegel šele s »Faustom«, čigar premiera je bila 19. marca 1859 v pariškem Théâtre lyrique. Že prvo sezono je dosegla njegova uprizoritev 67 predstav, od tedaj do danes pa je bil »Faust« samo v Parizu izvajan nad dvatisočkrat, kar predstavlja nedvomno za operne deske svojevrsten rekord. V Nemčiji so ga prvič izvajali leta 1861. v Darmstadtu, nato pa je šel čez vse večje evropske in svetovne odre. Ker se libreto Gounodove opere dokaj oddaljuje od Goethejevega izvornika, jo uprizarjajo v Nemčiji večinoma pod imenom »Margareta«.

Naslednje Gounodove opere niso več dosegle »Faustovega« uspeha. Nekaj več sreče sta imeli še njegovi operi »Fileumon in Baucis« (1860) in »Romeo in Julija« (1867), ki sta si utrli pot tudi na druge evropske odre, dočim so ostale imele uspeh le v Franciji. Poleg okrog dvanajstih oper in cerkvene glasbe je Gounod napisal še nekaj komornih del in tri simfonije. Umrl je v St. Cloudu pri Parizu 17. oktobra 1893.

Anekdota

Čudno gledališko oznanilo.

Gledališki lepak je danes za nas v bistvu kaj suhoparen predmet, kratko stvarno obvestilo, katero delo ima to in to gledališče ta in ta dan na sporedu, kdo ga je napisal, in kdo v posameznih vlogah nastopa. Vse to pa je bilo popolnoma drugače tedaj, ko so se v času potujočih družin v začetku osemnajstega stoletja pojavila prva pisana gledališka oznanila, ki so nadomestila prejšnje klicarje. Tedaj ne samo, da nikoli ni bilo na lepakih dovolj reklame in podrobnosti o vsebini igranega dela — kar so vse izčrpno in natančno popisali po obeh straneh — temveč so izpolnjevali te lepake in letake z najčudovitejšimi obeti vseh mogočih presenečenj, ki jih bodo gledalci na predstavi doživeli. V nekem izmed razmeroma še najnedolžnejših oznanil te vrste iz tistih dni so imeli radovedni interesenti priliko brati med drugim, da bodo lahko »v igri o malopridnem življenju in strahotni smrti svetovno znanega čarovnika, doktorja Johanna Fausta videli: Od nebes se bo spustil na zemljo krokar, ki bo v kljunu odnesel pogodbo, ki jo je Faust sklenil s peklenščkom. Nekemu radovednežu in jezikavcu, ki brije osle iz doktorja Fausta, bodo pognali vpricho vseh ljudi iz glave rogovi. Neki drugi boter se z doktorjem Faustom pogodi za konja, a ko ga okobal zajaše, se mu žival pod nogami izpremeni v otep slame. Burkež Pavliha bi rad dobil pehar zlatnikov; zlodej Mefisto mu ustreže in pričara zlat dež itd.«

Faust

(Vsebina)

Prvo dejanje: Faust sedi v svoji študijski sobi, star in razočaran od jalovega iskanja in razmišljanja o skrivnosti življenja, ter seže v svoji zdvojenosti po skodelici strupa. Tedaj se oglasi od zunaj vesela jutranja pesem z malim zadovoljnih kmetičev, ki gredo na delo in pojo hvalnico Bogu. Faustovo srce zalije še večja grenkoba, kajti ni ga Boga, ki bi njemu še lahko vrnil mladost in ljubezen.

Prekolne vero in znanstvo, ljubezen in potrpežljivost ter pokliče hudiča. Še isti hip stopi predenj Mefisto in se mu ponudi v službo. Faust hoče le eno: mladost, ki naj mu vrne zamujeno slast ljubezni. Mefisto mu je brž pripravljen izpolniti željo pod edinim pogojem: da mu po smrti zapiše dušo. Faust okleva, Mefisto pa mu pokaže v čarobnem zrcalcu sliko prelepe Margarete, ki ga tako prevzame, da

Prizor iz našega »Fausta«: Franc, Popov in Janko

takoj podpiše pogodbo in izpije čudodelni sok. Ves prerojen, mlad in poln novih upov krene s svojim peklenkim drugom v svet.

Drugo dejanje. Pred mestnimi vrati kipi nedeljsko vrvenje. Dijaki z Wagnerjem in Sieblom na čelu popivajo z vojaki, meščani, dekleti in fanti. Margaretin brat Valentin mora na vojsko in jemlje od prijateljev slovo. Težko mu je, ker zapušča sestro samo, zato mu študentje obljubijo, da bodo bdeli nad njo. Wagner se oglasi

s šaljivko o podgani, ko se v družbo vrine Mefisto, povzame glas in sam zapoje pesem o zlatu. Nato prerokuje z roke Wagnerju, da bo padel pri prvem naskoku na trdnjavo; Sieblu, da bo zvenel vsak cvet, ki se ga bo dotaknil; in še, da ni daleč tisti, ki bo zadal Valentinu smrt. Za tem naredi, da priteče iz soda, ki visi kot gostilniški izvesek, najzlahtnejše vino in napije z njim na zdravje lepi Margareti. Razžaljeni Valentin poseže vmes, a tajni uroki mu zlo-mijo meč. Šele pred povzdignjenimi križi mečnih ročajev Valentinovih drugov, omahne moč satanovih čarov. Pomlajeni Faust poišče Mefista in ga spomni obljube, da mu bo pomagal do lepega dekleta. Ljudstvo se med tem zbira na ples. Tudi Siebel se vrne, da bi srečal Margareto, a Mefisto ga odstrani. Margareta stopi iz cerkve, in Faust se ji približa, toda dostojanstveno dekle ga zavrne. Faust je še bolj očaran, Mefisto pa mu da besedo, da ga bo privedel do cilja.

Tretje dejanje: Vrt ob Margaretinem domu. Siebel bi rad položil na njeno okno šopek cvetic, a mu vsaka že v roki zvene. Šele ko pomoči prste v blagoslovljeno vodo, izgubi Mefistova čarovnija svojo moč. Mefisto obljubi Faustu, da mu bo preskrbel za Margareto še vse drugačno darilo. Faust izlije svoja čustva do lepega dekleta v nežno pesem, medtem ko Mefisto, norčujoč se iz njegove slabosti, položi pred Margaretina vrata skrinjico bleščečih draguljev. Margareta se vrne še vedno vsa prevzeta od srečanja s Faustom domov in najde na pragu darilo. Radovedna se okiti z dragocenim lišpom ter se v znameniti »ariji z zrcalcem« preda radostnemu spominu na nedavno doživetje, ki ga ji le za hip skalijo temne slutnje bodoče usode. Nališpano in razigrano jo najde nato soseda Marta, ki se kar ne more dovolj načuditi njeni lepoti. Mefisto vidi, da je prišla prava ura. S priliznjenim dvorjenjem spelje Marto od Margarete, da bi lahko k slednji nemoteno pristopil Faust. In resnično se vname med njima plamen ljubezni. Od Margaretine čistosti ganjeni Faust hoče že oditi, a Mefisto ga zadrži. Margareta zaupa svojo vročo ljubezen zvezdnati noči, Faust to sliši in ji plane v naročje. Satanski smeh Mefistovega zadovoljstva zaključí dejanje.

Četrto dejanje. Margareta pride v cerkev prosit Boga milosti za svojega dragega in za svojega otroka. Glas težke vesti, ki jo

pooseblja Mefisto, pa ji ne da miru. Tako ne najde za svoj greh ne odpuščanja niti tolažbe in se obupana zgrudi na tla. — *Sprememba:* Na cesti pred Margaretinim domom navdušeno pozdravljajo ljudje vojake, ki se zmagoslavno vračajo z bojišča. Z njimi se vrne tudi Valentin. Ko vpraša Siebla po sestri, se mu ta izmika z odgovorom, zato zasluti, da z njo ni nekaj v redu in plane v hišo. V tem se pojavi z Mefistom Faust, ki je ves skesan zavoljo svoje nepoštenosti. Mefisto bi rad s podoknico privabil Margareto, a mesto nje se pojavi Valentin, hotoč obračunati z zapeljivcem svoje sestre. V dvoboju med njim in Faustom ga Mefisto ob Faustovi strani zabode do smrti. Storilca se naglo izgubita s prizorišča, na katerem se že od vseh strani zbirajo ljudje. Margareta prihiti iz hiše, se obupana vrže na umirajočega brata, ki jo pa zavrne in v poslednjem zdihljaju prekolne. Margareta omahne zlomljena nad bratovim truplom.

Peto dejanje: Divja pokrajina se spremeni v fantastično palačo, kjer praznuje satan Mefisto s svojimi čarovnicami Valburgino noč. Na vsak način bi rad Fausta premamil s svojimi čarovnijami in priredi pred njim pravi bakanal z vsemi zapeljivostmi svojega kraljestva. A ne bučno veselje in niti divji ples lepih ženskih teles ne zamorita v Faustu spomina na nesrečno Margareto, ki se mu na koncu celo pokaže v prividu blede, izmučena in s krvavo liso krog vratu. Faust nemudoma pohiti k njej. — *Sprememba:* Margareta leži v ječi in čaka obsodbe, ker je v blaznosti umorila svojega otroka. Faust vdre z Mefistovo pomočjo v njeno celico, da bi ji pomagal do bega in rešitve. Margareta spozna glas svojega dragega in pred njegovimi očmi ožive trenutki nekdanje kratke sreče in blaženstva ob njegovi strani. Mefisto priganja k naglici, Margareta pa spozna v njem vruga, se odvrne tudi od Fausta, na čigar rokah se ji pokaže Valentinova kri, in od same groze umre. Mefisto jo prekolne, toda njena v trpljenju prečiščena duša vzplove med zbori pojočih angelov v nebo.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Smiljan Samec. Za upravo: Ivan Jerman. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.